

آموزه‌های اخلاق اجتماعی امام سجاد(ع) در دعای «مکارم الاخلاق»

یکی از ادعیه زیبایی که در صحیفه وجود دارد، «دعای مکارم الاخلاق» است که دربرگیرنده آموزه‌های اخلاق اجتماعی امام سجاد(ع) است که در فرازی از این دعا می‌خوانیم: «خدایا اگر کسانی بودند که مقابل من بدی کردند، چنان کن که من در مقابلشان خوبی کنم».

یکی از ادعیه زیبایی که در صحیفه وجود دارد، «#دعای مکارم الاخلاق» است که دربرگیرنده آموزه‌های اخلاق اجتماعی امام سجاد(ع) است که در فرازی از این دعا می‌خوانیم: «#خدایا اگر کسانی بودند که مقابل من بدی کردند، چنان کن که من در مقابلشان خوبی کنم».

حجت‌الاسلام و المسلمین حمیدرضا حق‌شناس، پژوهشگر مرکز پژوهش‌های صدا و سیما در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن(ایکنا) به بیان مطالبی در باب زوایای مختلف «#دعای مکارم الاخلاق» امام سجاد(ع) پرداخت و تأکید کرد: دعای مکارم اخلاق یکی از دعا‌های ارزنده صحیفه سجادیه است.

وی افزود: با توجه به این‌که صحیفه سجادیه با عنوان اخت‌القرآن یعنی نظیر قرآن نامیده شده است و بسیاری از معارف قرآن در صحیفه سجادیه وجود دارد، یکی از دانشمندان اهل سنت به نام طنطاوی وقتی صحیفه سجادیه به دستش می‌رسد، جمله‌ای می‌گوید که شاید موید همین خاصیت صحیفه باشد: من این کتاب را فراتر از کلام مخلوق و فروتر از کلام خالق یافته‌ام؛ یعنی کتابی است که به کلام خالق نمی‌خورد، ولی نمی‌شود هم گفت که کلام خداوند نیست.

وی ادامه داد: دعای بیستم صحیفه که دعای مکارم اخلاق، دارای موارد ارزشمندی است؛ در فرازی از این دعا امام سجاد(ع) از خداوند تقاضای زیبایی می‌کنند و می‌خواهند که «#و اعجزی الناس لایجری الخیر و لا تمحق بالمن؛ خدایا برایم بخواه که دست من به کار نیک بدون منت باز باشد». امام از خدا می‌خواهند شرایطی فراهم بشود که کار خوبی انجام بدهند که بدون منت باشد. این شرایط فراهم بشود که بتوانند به مردم خدمت بکنند و این خدمت هم هیچ منتی نداشته باشد. این نکته قابل توجه همه ما و همه مسئولین هست که این‌طور باشیم که خدمت به مردم حال هرکس در هر سطحی که می‌تواند خدمت کند، خدمت بدون منت باشد.

حق‌شناس افزود: در همین فرازها برخی دیگر از آفات و بعضی از فضائل ذکر می‌شود که مثلاً آفت عزت‌مندی کبر است و آفت عبادت عجب و خودپسندی است. امام سجاد(ع) در فرازی از این دعا می‌فرمایند: خدایا اگر کسانی بودند که مقابل من بدی کردند، کمک کن که من مقابلشان خوبی کنم و ادامه می‌دهند: «#و تدعنی لئن عارض من غشینی بالنور و اجزئنی من الهجرنی بالبحر و اصبنی من حرمنی به الوضع و اوکافین من قطعنی به وجه و اخوف الله حسن الذهن؛ اگر کسی به من بدی کرد، من با او به خیرخواهی برخورد بکنم، اگر کسی از من دور گزید، من به او نیکی کنم، اگر کسی مرا محروم کرد من به او بذل و بخشش کنم، اگر کسی قطع رحم کرد، من صله رحم بکنم و اگر کسی غیبت مرا کرد و پشت سر من بد گفت، من نیکی بگویم و با نیکی گفتن مخالف او عمل کنم».

نویسنده کتاب اخلاق اجتماعی در صحیفه سجادیه افزود: فرازهای زیبایی در دعای مکارم الاخلاق وجود دارد که در واقع می‌شود گفت این دعای مکارم بسیاری از معارف عالی اخلاق اجتماعی را در خود دارد و جا دارد ما این دعا را به شکل مدونی در بیاوریم و معارف عالی اخلاق اجتماعی آن را به دنیا عرضه کنیم. در همین دعا‌هایی که ما فکر می‌کنیم فقط صرف یک دعا است و معارف دیگری ندارد، این معارف بسیار ارزشمند است و می‌توان آن را به بسیاری از مسلمانان و حتی غیر مسلمانان عرضه کنیم.

حق‌شناس افزود: در یکی از فرازهای این دعا، امام سجاد(ع) زیور صالحین و زینت متقین را برمی‌شمارند و زینت متقین گسترش عدل، فرو بردن خشم، اصلاح بین مردم، افشاکردن خوبی مردم و پوشاندن عیب‌های مردم و مواردی مانند آنها را به عنوان زینت متقین امام برمی‌شمارند؛ یک فرد متقی باید به چنین فضائل عالی اخلاق اجتماعی آراسته باشد.

وی در پایان گفت: یکی دیگر از قسمت‌های که بسیار ارزنده است، آن دعایی است که امام (ع) از خداوند می‌خواهند که از یک طرف ایشان را به رفاه آزمایش نکند و می‌فرمایند: خدایا من را به رفاه و ثروت زیاد آزمایش مکن: «#و لا تفتنی به سعه»، چون در معرض خطر هستم. البته درجای دیگر آرزوی ثروت هم می‌کنند: «#ووسع فی الرزق فی زمان کبری؛ در زمانی که پیر شدم، رزقم را زیاد بکن» و در عین حال می‌گویند که خواسته قلبی‌شان اعتدال در ثروت است: خدایا ثروتم این قدر هم نباشد که من به طغیان بکشم، در حالی که نزد تو از آن چیزی که تو به من دادی، طغیان نکنم و این همان معارف قرآن است که «#إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَ كَفَّارٌ؛ حقاً که انسان سرکشی می‌کند، همین که خود را بی‌نیاز پندارد، انسان طغیان می‌کند»(علق/6-7).